

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 3605. Mederedacteuren: Jos. Cremers, Canne-België. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.). Telef. 2079. R. Geurts, Echt, Penningmeester; ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v. h. Nat. hist. Gen., Maastricht. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9, Tel. 2121.

Versijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan de Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 4 December a.s. — Verslag van de Maandelijksche Vergadering op Woensdag 6 November 1940. — De Roermondsche Natuurvrienden op excursie naar Meinweg op Zondag 13 October. — A. M. J. Evers. Onderzoekingen naar Criceticolae Coleoptera tevens mededeelingen over den hamster en diens woning. — J. H. Bonnama. Ostracoden aus der Kreide des Untergrundes der nord-östlichen Niederlande. (Fortsetzung). — H. Schmitz S.J. Kritisches Verzeichnis der paläarktischen Phoriden mit Angabe ihrer Verbreitung. (Fortsetzung).

DE MAANDELIJSCHE VERGADERING

zal plaats hebben op **Woensdag 4 Dec. a.s.**,
's namiddags te 6 uur precies in het Museum.

VERSLAG

DER MAANDELIJSCHE VERGADERING OP WOENSDAG 6 NOVEMBER 1940.

Aanwezig de dames: A. Kemp-Dassen, N. Lahaye-de Wit, K. Heine, W. v. d. Geyn, Fr. v. Schaik en de heeren: L. Grossier, H. Houx, J. Rijk, R. Kofman, M. Mommers, P. v. Hest, L. Grégoire, Br. Christoforus, D. v. Schaik, M. Kemp, H. Koene, P. Wassenberg, P. Snel, Edm. Nyst, P. Bels, M. Kamm en G. Waage.

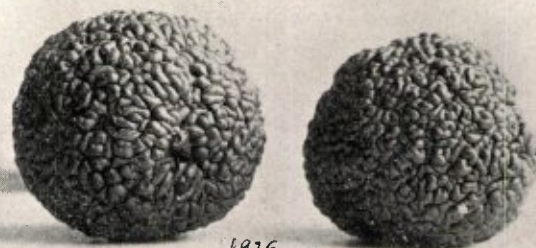
De vergadering wordt voorgezeten door den heer Grossier.

De heer v. Hest vertelt, hoe hij rupsen van de Koninginnepage voedde, een gedeelte rijkelijk en een gedeelte zeer armelijk. De vlinders, uit deze rupsen opgegroeid, vertoonen verschil in grootte. Eveneens kweekte hij rupsen van de Windepilstaart met Ligusterbladen en bemerkte, dat de vlinders donkerder waren.

De heer Waage zegt, dat we in beide gevallen te doen te hebben met aberaties, die ontstaan door verschil in uitwendige omstandigheden. Niet alleen hoeveelheid en soort voedsel, maar ook temperatuur- en vochtigheidsverschillen doen afwijken ontstaan.

Br. Christoforus vertelt, dat hij waarnam, dat een *Vespa crabro* binnenging in het nest van de gewone wesp. Wat heeft *crabro* daar te maken? De heer Waage antwoordt, dat *crabro* waarschijn-

lijk larven roofde, welke als voedsel worden verorberd. Mej. v. d. Geyn toont de vrucht van *Maclura pomifera* en vertelt, dat deze vruchten verzameld worden in 't Stadspark te Maastricht, daar ze een, voor ratten doodelijk, gif zouden bevatten. Zij vraagt, of 't één der aanwezigen bekend is, dat deze vruchten een vergif bevatten. Geen der aanwezigen is iets hieromtrent bekend. In 't Maandblad werden de *Macluravruchten* meerdere malen besproken. De heer Bels deelde nog de volgende bijzonderheden mede. *Maclura pomifera* C. S. bewoont N. O. Amerika en is in ons land te vinden

1926
Maclura
Park te Maastricht

in 't Stadspark te Maastricht, Gooilust ('s-Graveland), Amsterdamsche parken en Hortus, Canton's park te Baarn en een tuin te Santpoort. In onze streken lijdt de boom van den vorst. Sinds 1818 is deze plant in cultuur. In Italiaansch Tirol komt *Maclura* verwilderd veel voor. De bladeren kunnen als voer voor zijderupsen gebruikt worden;

uit den wortel wordt een gele verfstof gemaakt. De schors bevat looistoffen. Over een vergif uit de vrucht is mij niets bekend.

Mej. v. d. Geyn vertoont verder de vruchten van *Decaisnea Fargesii*. De plant komt voor in den tuin van Dokter De Wever te Nuth. De vruchten zijn van deze plant afkomstig. In de Haarlemsche parken en in 't Cantonspark komen eveneens exemplaren voor. Het vruchtpulp is eetbaar, maar niet lekker.

Van den heer Stevens ontving de Secretaris de volgende mededeeling.

Van den heer Jagersma, opzichter der visscherijen, ontving ik een rivierkreeft (*Astacus fluviatilis*), op 15 Oct. j.l. in de Voerenbeek te Eijdsen gevangen tijdens 't proefvisschen op jonge zalmpjes. Het dier is ongeveer 12 cm lang. De rechter voorpoot is normaal, totale lengte hiervan 12 cm, de schaar $6\frac{1}{2}$ cm. De linker voorpoot is abnormaal zwak ontwikkeld, totale lengte $6\frac{1}{2}$ cm, de schaar $2\frac{1}{2}$ cm. De heer Jagersma schonk het voorwerp aan de U.L.O. school, Lenculenstraat, alhier.

De heer Waage zegt, dat deze asymmetrie veroorzaakt wordt, doordat de kreeft eenige aanhangsels heeft verloren, waarna een regeneratie plaats vond van de verloren gegane deelen. Na de vervelling, volgende op 't verlies, vindt men dan de verloren gegane deelen weer als kortere, nieuw gevormde aanhangsels terug. Bij elke volgende vervelling worden deze organen grooter tot ze de normale grootte bereikt hebben.

De rivierkreeft kwam vroeger in de heldere, kalkrijke beken van Z. Limburg veel voor. Door de vervuiling dezer beken verdween het dier meer en meer. De dieren werden vroeger wel gevangen. In 't donker bewoog dan de hengelaar zich voort, dragende een hengelstok met lijn en worm en bij 't licht van een lantaarn werd dan getracht enkele kreeften te vangen.

De heer v. d. Gugten zegt bij 't tragische proces over de Haagsche baby gelezen te hebben, dat een bloedgroepenonderzoek heeft plaats gevonden en vraagt nu, wat men onder bloedgroepen verstaat en waarom dit onderzoek plaats vond.

De heer Waage vertelt aan de hand van eenige teekeningetjes het volgende over

Bloedgroepen.

Bij bloedtransfusie, een ingreep, die sinds eeuwen reeds wordt toegepast, waren de resultaten soms gunstig, vaak zeer ongunstig. Bracht men oorspronkelijk bloed van een dier over naar 'n mensch, later van mensch naar mensch, de resultaten bleven vaak slecht, zonder dat men den oorzaak kende van 't feit, dat de eene transfusie reddend, een andere doodelijk verliep. Ook nadat men door de ontwikkeling der bacteriologie begreep, dat elk chirurgisch ingrijpen onder de grootst mogelijke asepsis moest plaats vinden, bleven de gevolgen van bloedtransfusie sterk wisselend. 't Was Landsteiner, die licht bracht in deze kwestie

door te ontdekken, dat bij sommige transfusies samenklontering of agglutinatie der roode bloedlichaampjes plaats vond en dat in dat geval de gevolgen der transfusie zeer gevaarlijk, zoo niet doodelijk waren, door optredende vergiftigingsverschijnselen. Men heeft nu in verband met de al of niet agglutinatie der bloedlichaampjes bij bloedmenging de menschheid verdeeld in 4 verschillende bloedgroepen. Jansky sprak van bloedgroep I—II—III en IV, terwijl Moss de bloedgroepen noemde IV—III—II en I. Deze 2 indeelingen werkten zeer verwarrend, daar men zich steeds rekenschap moest geven, dat bloedgroep II niet voldoende was bepaald, als er niet bijgevoegd was, systeem Jansky of Moss. De Hygiënische Commissie van den Volkenbond heeft een nieuwe groepeeringsvoorgesteld, die thans algemeen wordt gebruikt. Men onderscheidt de groepen O—A—B en A B.

Samenvattend krijgen we dus

Jansky	I	II	III	IV
Moss	IV	III	II	I
H. C. Volkenbond	O	A	B	AB

De bloedgroep, waartoe men behoort, ligt erfelijk vast, d.w.z. als van een baby de bloedgroep bepaald is en 't kind behoort tot bloedgroep A, dan veranderen de eigenschappen van het bloed, die maken, dat het kind tot groep A behoort, nimmer meer. Noch door ziekte, noch door voeding of klimaat treedt hierin in 't latere leven verandering op.

Wat geschiedt er nu, als men bloed der verschillende groepen onderling mengt en hoe verklaart men dit gedrag?

Men veronderstelt, dat de roode bloedlichaampjes al of niet agglutinabele stoffen (agglutinogenen) bevatten. De bloedwei, 't waterige gedeelte van het bloed, zou al of niet stoffen bevatten, die de agglutinabele stoffen der roode bloedlichaampjes doen aaneenklonteren. Deze stoffen noemt men agglutinenen.

Op verschillende gronden is men nu tot de veronderstelling gekomen, dat er 2 agglutinabele stoffen zijn, die men A en B heeft genoemd en 2 agglutinenen α en β . Komt 't agglutinogeen A samen met de agglutinine α dan klonten de roode bloedlichaampjes samen. Idem als B samenkomt met β . Echter niet als A samenkomt met β of B met α . Men veronderstelt nu, dat bij personen van bloedgroep O de roode bloedlichaampjes de agglutinogenen missen. Geen enkel bloed van welke bloedgroep ook, kan dan ook de roode bloedlichaampjes van groep O tot aaneenklontering brengen. Een persoon van groep O kan dus bloed ontvangen zoowel van personen behorende tot bloedgroep O als van A of B of A B. De bloedwei van een persoon uit bloedgroep O bevat de agglutinenen α zoowel als β . Het bloed van een persoon uit groep O zal dus de roode bloedlichaampjes van personen uit bloedgroep A, B of A B doen aaneenklonteren. Samenvattend kunnen we nu 't volgende vaststellen.

	Roode bl.l. bevatten agglutino-geen	Bloedwei bevat agglutinen
Bloedgroep O	geen	α en β
" A	A	β
" B	B	α
" AB	A en B	geen

Vasthoudende aan de stelling :

A met α geeft stolling
 B " β " "
 A " β geeft geen stolling
 B " α " " "

kunnen we nu de volgende tabel samenstellen, waarin het teken + stolling aanduidt, het teken — geen stolling. Gemakkelijk is nu te zien, welke bloedgroep als gever kan optreden voor een bepaald persoon, waarvan de bloedgroep bekend is.

		bloedwei			
Bloedgroep		O	A	B	AB
roode bloedlichaampjes	O	—	—	—	—
	A	+	—	+	—
	B	+	+	—	—
	AB	+	+	+	—

Personen, behorende tot bloedgroep O kunnen dus van een ieder bloed ontvangen. Personen van bloedgroep A B kunnen aan ieder bloed geven. De bepaling van de bloedgroep kan eenvoudig geschieden, wanneer men beschikt over bloedwei van bloedgroep A en van bloedgroep B.

Stel, dat de roode bloedlichaampjes van de te onderzoeken persoon samenklonteren met bloedwei A, dan leest men in bovenstaande tabel, dat de persoon moet behooren tot bloedgroep B of A B. Nu reageert men met bloedwei B en vindt geen klontering. De proefpersoon hoort dus tot groep B.

Reeds sinds 1910 hebben Dungern en Hirschfeld onderzoekingen verricht over de erfelijkheid der bloedgroepen. De stand van zaken is thans zoo, dat, indien men de bloedgroepen van de moeder en den vader kent, kan vaststellen, tot welke bloedgroep het kind niet kan behooren.

Dit onderzoek nu heeft plaats gehad, toen de rechtbank in de Haagsche kwestie een bloedgroepen-onderzoek gelastte. Helaas kon in dit bijzondere geval dit onderzoek geen uitsluitsel geven,

daar de betwiste baby, op grond van dit onderzoek aan beide ouderparen kon toebehooren.

Had bijvoorbeeld het kind behoort tot groep B, de moeder tot A, dan kon de vader noch tot groep O, noch tot groep A behooren. Had dus één der opeischende mannen behoort tot groep A, dan was hij niet de vader geweest.

DE ROERMONDSCH E NATUUR- VRIENDEN OP EXCURSIE NAAR MEINWEG.

ZONDAG 13 OCTOBER.

De Roermondsche vergaderingen zijn sinds het uitbreken van den oorlog gestaakt. Eerst waren we van plan in September weer te beginnen, doch, van wege de verduistering — verschillende trouwe bezoekers komen van verre —, hebben we ook van dit plan afgezien. Maar we leven nog en, om dit te bewijzen en tevens om den band te bewaren, zijn we nog eens samen op excursie gegaan. Een vijftiental deelnemers vertrok op Zondagmiddag half twee per fiets uit Roermond. Het doel van onzen tocht was Meinweg, een der mooiste streken van Midden-Limburg.

Aan de Kapel in 't Zand sloegen we links af, dan onder het viaduct door en spoedig waren we op de Melickerheide. Dit is de kortste en mooiste weg naar Herkenbosch, waar de heer Bronnenberg reeds klaar stond, om ons te ontvangen en ons verder te geleiden door een gebied, dat hij reeds twintig jaren heeft doorkruist. We begonnen met een bezoek te brengen aan de plaats waar eens de Cisterciënsers huisden. Van het klooster zelf is niets meer te zien; slechts vinden we hier en daar een stukje steen van de fundamenten. 't Is heelemaal met dennen begroeid, en alleen de oude, ook bijna dicht gegroeide grachten, wijzen ons de plek aan, vanwaar de monniken uittrokken, om deze streken te ontginnen.

Spoedig daarna waren wij aan de overzijde van den spoorweg Roermond—Vlodrop, het gebied van de adder, doch we hebben er op onzen tocht geen enkele gezien, want de zon bleef helaas uit.

Meinweg dankt zijn naam vermoedelijk aan de talrijke mein (= dwaal) wegen, die het gebied doorkruisen. 't Heeft in alle geval niets te maken met de boringen naar steenkool en de mogelijke plannen van exploitatie van kolenmijnen. We bevinden ons hier in het steenkoolgebied aan de rechterzijde van den Roer, een gebied, dat in het Oosten door de lijn Katzem—Erckelenz—Brüggen en in het Westen door 't Roerdal begrensd wordt. Oostelijk van Vlodrop heeft de Rijksopsporing dezen uithoek van Limburg onderzocht en aange-toond, dat de steenkolen zich hier bij die aan den Roer in Duitschland aansluiten en zich naar het N.W. voortzetten tot ver in de Peel. Hier en daar stootten we nog op plekken, waar geboord was, doch het landschap was te mooi en bood aan ons oog zulke heerlijke vergezichten, dat we vergaten, welke rijke schatten de bodem hier verborg. Toch hebben we de geologie niet heelemaal uit het oog